

Міністерство охорони здоров'я України
Полтавський державний медичний університет

Кафедра анатомії з клінічною анатомією та оперативною хірургією

СИЛАБУС

**КЛІНІЧНА АНАТОМІЯ ТА ОПЕРАТИВНА ХІРУРГІЯ З
ПРОПЕДЕВТИКОЮ ХІРУРГІЧНОЇ СТОМАТОЛОГІЇ**

(назва навчальної дисципліни)

Обов'язкова навчальна дисципліна

(дисципліна обов'язкова/ вибіркова)

рівень вищої освіти	другий (магістерський) рівень вищої освіти
галузь знань	22 «Охорона здоров'я»
спеціальність	221 «Стоматологія»
кваліфікація освітня	магістр стоматології
кваліфікація професійна	лікар-стоматолог
освітньо-професійна програма	«Стоматологія»
форма навчання	денна
курс(и) та семестр(и) вивчення навчальної дисципліни	II курс, III семестр (II курс, IV семестр для здобувачів зі скороченим нормативним терміном навчання)

Модуль 1. Клінічна анатомія і оперативна хірургія голови та шиї

ДАНІ ПРО ВИКЛАДАЧІВ, ЯКІ ВИКЛАДАЮТЬ НАВЧАЛЬНУ ДИСЦИПЛІНУ

Прізвище, ім'я, по батькові викладача (викладачів), науковий ступінь, учене звання	Білаш Сергій Михайлович, доктор біологічних наук, професор; Проніна Олена Миколаївна, доктор медичних наук, професор; Пирог-Заказникова Ангеліна Валеріївна, кандидат медичних наук, доцент; Коптев Михайло Миколайович, кандидат медичних наук, доцент
Профайл викладача (викладачів)	https://klanatomy.pdmu.edu.ua/team
Контактний телефон	60-96-12
E-mail:	klanatomy@pdmu.edu.ua
Сторінка кафедри на сайті УМСА	https://klanatomy.pdmu.edu.ua/

ОСНОВНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Обсяг навчального модуля

Кількість кредитів / годин – 1,5/45, із них:

Лекції (год.) – 0

Практичні заняття (год.) – 24

Самостійна робота (год.) – 21

Вид контролю: підсумковий модульний контроль

Політика навчальної дисципліни

Політика навчальної дисципліни визначається системою вимог, які викладач пред'являє до студента при вивченні дисципліни та ґрунтується на засадах академічної доброчесності. Вимоги стосуються відвідування занять (неприпустимість пропусків, запізень і т.п.); правил поведінки на заняттях (активна участь, виконання необхідного мінімуму навчальної роботи, відключення телефонів, дотримання встановленої форми одягу в операційній та ін.); заохочень та стягнень (за що можуть нараховуватися або відніматися бали і т.п.).

Політика навчальної дисципліни вибудовується з урахуванням норм законодавства України щодо академічної доброчесності, Статуту та положень ПДМУ й інших нормативних документів.

При організації освітнього процесу в ПДМУ студенти, викладачі діють відповідно до:

Положення про організацію освітнього процесу в Полтавському державному медичному університеті;

Положення про академічну доброчесність здобувачів вищої освіти та співробітників Полтавського державного медичного університету;

Правил внутрішнього розпорядку для студентів Полтавського державного медичного університету;

Положення про організацію та методику проведення оцінювання навчальної діяльності здобувачів вищої освіти в Полтавському державному медичному університеті;

Положення про організацію самостійної роботи студентів в Полтавському державному медичному університеті;

Положення про відпрацювання пропущених занять і незадовільних оцінок здобувачами вищої освіти Полтавського державного медичного університету;

Положення про порядок формування індивідуальних освітніх траєкторій здобувачами освіти ПДМУ (<https://www.pdmu.edu.ua/n-process/department-npr/normativni-dokumenty>).

Опис навчальної дисципліни

Для лікаря-стоматолога клінічна анатомія і оперативна хірургія є адаптованою до потреб медицини класичною моделлю університетського курсу, який передбачає набуття кожним студентом знань у світлі природничо-наукових уявлень про будову і функції організму людини в цілому, вміння використовувати набуті знання при подальшому вивченні інших фундаментальних наук медицини, та у практичній діяльності лікаря.

Пререквізити і постреквізити навчальної дисципліни (міждисциплінарні зв'язки)

Пререквізити: Клінічна анатомія і оперативна хірургія голови та шиї базується на вивченні анатомії людини, гістології, цитології та ембріології, медичної біології, латинської мови та медичної термінології

Постреквізити Клінічна анатомія і оперативна хірургія закладає основи для вивчення студентами патофізіології, патоморфології, терапевтичної стоматології, хірургічної стоматології, ортопедичної стоматології, загальної хірургії

Мета та завдання навчальної дисципліни:

- метою вивчення клінічної анатомії і оперативної хірургії є формування цілісного уявлення про будову, форму, взаємне розміщення органів в окремих ділянках тіла людини та розуміння принципів, способів і техніки хірургічних втручань
- основними завданнями вивчення клінічної анатомії і оперативної хірургії є формування системи знань професійних умінь та практичних навичок, що складають основу майбутньої професійної діяльності лікаря

Компетентності та результати навчання згідно з освітньо-професійною програмою, формуванню яких сприяє дисципліна:

Інтегральна:

Здатність розв'язувати складні задачі та проблеми в галузі охорони здоров'я за спеціальністю «Стоматологія» у професійній діяльності або в процесі навчання, що передбачає проведення досліджень і/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог.

Загальні:

- Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
- Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
- Здатність застосовувати знання у практичній діяльності.
- Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.
- Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел.
- Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.
- Здатність працювати в команді.
- Прагнення до збереження довкілля.
- Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.
- Здатність реалізувати свої права й обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини та громадянина в Україні.
- Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності й досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця в загальній системі знань про природу і суспільство та в розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку й ведення здорового способу життя.

Спеціальні:

- Спроможність планувати та проводити заходи із профілактики захворювань органів і тканин ротової порожнини та щелепно-лицевої області.
- Спроможність визначати раціональний режим праці, відпочинку, дієти у хворих при лікуванні захворювань органів і тканин ротової порожнини та щелепно-лицевої області.
- Спроможність до організації та проведення скринінгового обстеження в стоматології.
- Спроможність оцінювати вплив довкілля на стан здоров'я населення (індивідуальне, сімейне, популяційне).
- Спроможність ведення нормативної медичної документації.
- Опрацювання державної, соціальної та медичної інформації.

Результати навчання для дисципліни:

Програмні результати навчання, досягненню яких сприяє дисципліна:

- Збирати інформацію про загальний стан пацієнта, оцінювати психомоторний та фізичний розвиток пацієнта, стан органів щелепно-лицевої ділянки, на підставі результатів лабораторних та інструментальних досліджень оцінювати інформацію щодо діагнозу.
- Призначати та аналізувати додаткові (обов'язкові та за вибором) методи обстеження (лабораторні, рентгенологічні, функціональні та/або інструментальні) пацієнтів із захворюваннями органів і тканин ротової порожнини і щелепно-лицевої області для проведення диференційної діагностики захворювань.

- Планувати та втілювати заходи профілактики стоматологічних захворювань серед населення для запобігання розповсюдження стоматологічних захворювань.

- Аналізувати епідеміологічний стан та проводити заходи масової й індивідуальної, загальної та локальної медикаментозної та немедикаментозної профілактики стоматологічних захворювань.

- Визначати підхід, план, вид та принцип лікування стоматологічного захворювання шляхом прийняття обґрунтованого рішення за існуючими алгоритмами та стандартними схемами.

- Визначати характер режиму праці, відпочинку та необхідної дієти при лікуванні стоматологічних захворювань (за списком 2) на підставі попереднього або остаточного клінічного діагнозу шляхом прийняття обґрунтованого рішення за існуючими алгоритмами та стандартними схемами.

- Аналізувати й оцінювати державну, соціальну та медичну інформацію з використанням стандартних підходів і комп'ютерних інформаційних технологій.

- Оцінювати вплив довкілля на стан здоров'я населення в умовах медичного закладу за стандартними методиками.

- Формувати цілі й визначати структуру особистої діяльності на підставі результату аналізу певних суспільних та особистих потреб.

- Дотримуватися здорового способу життя, користуватися прийомами саморегуляції та самоконтролю.

- Організовувати необхідний рівень індивідуальної безпеки (власної та осіб, про яких піклується) у разі виникнення типових небезпечних ситуацій в індивідуальному полі діяльності.

По завершенню вивчення навчальної дисципліни студенти повинні знати: топографію та синтопію органів людини;

вміти: демонструвати володіння технікою виконання основних оперативних втручань на трупах людини та тваринах.

Тематичний план лекцій (за модулями) із зазначенням основних питань, що розглядаються на лекції

Проведення лекцій з Модулю-1 навчальною програмою не передбачено

Тематичний план семінарських занять за модулями і змістовими модулями із зазначенням основних питань, що розглядаються на семінарському занятті

Проведення семінарських занять з Модулю-1 навчальною програмою не передбачено

Тематичний план практичних занять за модулями і змістовими модулями із зазначенням основних питань, що розглядаються на практичному занятті

№	Тема	Кільк. Годин
<i>Змістовий модуль 1. Вступ у клінічну анатомію і оперативну хірургію</i>		
1	Вступ у клінічну анатомію і оперативну хірургію.	2

	Хірургічний інструментарій і зшивальна апаратура. Визначення і завдання клінічної анатомії та оперативної хірургії. Історія розвитку дисципліни. Методи топографоанатомічного дослідження. Класифікація хірургічних операцій. Хірургічний інструментарій і зшивальна апаратура.	
2	Первинная хірургічна техніка. Техніка роз'єднання і з'єднання тканин, принципи первинної хірургічної обробки ран. Способи місцевого знеболювання. Види трансплантації і експлантації органів і тканин, способи пересадки шкіри в щелепно-лицевій хірургії. Елементи первинної хірургічної техніки у ділянках грудей, живота, тазу та кінцівок.	2
Змістовий модуль 2. Клінічна анатомія і оперативна хірургія голови		
3	Клінічна анатомія і оперативна хірургія ділянок черепно-мозкового відділу голови. Антротомія. Шари лобно-тім'яно-потиличної, скроневої та ділянки соскоподібного відростка. Кровообіг та іннервація м'яких тканин склепіння черепа. Трепанційний трикутник Шипо. Антротомія.	2
4	Клінічна анатомія і оперативна хірургія порожнини черепа. Топографія зовнішньої та внутрішньої основи черепа. Мозкові оболонки, міжоболонкові простори та синуси твердої оболонки мозку. Схема краніоцеребральної топографії (Кронлейна-Брюсової, Егорова). Трепанції черепа (декомпресивна, кістково-пластична). Хірургічна обробка черепно-мозкових ран.	2
5	Клінічна анатомія бічного відділу голови. Клінічна анатомія бокового відділу голови. Клінічна анатомія привушної слинної залози. Клінічна анатомія глибокої (міжщелепної) ділянки лиця. Кровообіг, особливості венозної системи лиця, лімфовідтік.	2
6	Іннервація лиця. Місцеве знеболювання на лиці - провідникова центральна і периферична анестезії. Топографічна анатомія лицевого нерва та його гілок. Топографічна анатомія трійчастого нерва та його гілок. Провідникові центральні і периферичні анестезії для верхньої і нижньої щелеп.	2
7	Клінічна анатомія переднього відділу лиця. Клінічна анатомія очноямкової ділянки. Клінічна анатомія ділянки носа. Приноскові пазухи. Поняття про оперативні втручання на приноскових пазухах. Принципи ринопластики. Первинна хірургічна обробка ран лиця. Мігруюче стебло В.П.Філатова.	2

8	Клінічна анатомія присінка і порожнини рота. Клінічна анатомія переддвер'я рота. Клінічна анатомія порожнини рота. Топографічна анатомія зубів. Клінічна анатомія язика. Клінічна анатомія дна порожнини рота. Операція видалення зубів. Операції при природженому незрощенні верхньої губи і піднебіння (уранопластика). Резекція верхньої і нижньої щелепи. Операції при анкілозі скронево-нижньощелепного суглоба. Поняття про хейлопластику.	2
Змістовий модуль 3. Клінічна анатомія і оперативна хірургія ший.		
9	Клінічна анатомія ділянок ший. Межі, трикутники ший. Медіальний та латеральний трикутники ший. Оголення і перев'язка зовнішньої і загальної сонних артерій. Вагосимпатична блокада за О.О.Вишневським, М.Н. Бурденком.	2
10	Клінічна анатомія гортані та трахеї, операції на них. Клінічна анатомія гортані. Клінічна анатомія трахеї. Конікотомія, крікоконікотомія. Трахеотомія, трахеостомія. Інтубація трахеї.	2
11	* Клінічна анатомія стравоходу та щитоподібної залози, операції на них. Клінічна анатомія стравоходу. Клінічна анатомія щитоподібної залози. Операції на стравоході, щитоподібній залозі. Поняття резекції щитоподібної залози. Практичні навички з модуля 1.	2
Підсумковий модульний контроль		2
РАЗОМ		24

Примітка: * позначено тему, з якої обов'язково повинна бути позитивна оцінка.

Самостійна робота

№п/п	Тема	Кількість годин
Модуль 1: Клінічна анатомія і оперативна хірургія ділянок і органів голови і ший		
1.	Підготовка до практичних занять – теоретична підготовка та опрацювання практичних навичок	11
2.	Опрацювання тем, що не входять до плану аудиторних занять: - Методи дослідження у клінічній анатомії. Основні методи дослідження (візуальне дослідження, антропометричні дослідження, препарування, макро-мікроскопічні дослідження, мікроскопічні дослідження). Сучасні методи дослідження (рентгенанатомічні методи, комп'ютерна томографія, магнітно-резонансна	4: 2

	томографія (МРТ), ультразвукове дослідження (УЗД), ендоскопія та ін). - Ендоскопічна і роботизована техніка в хірургії. Основні етапи розвитку ендоскопічної хірургії в Україні. Роботизована хірургія. Її переваги. Принципи виконання роботизованих операцій. Перспективи розвитку роботизовано хірургії	2
3.	Підготовка до підсумкового модульного контролю	6
	Разом	21

Індивідуальні завдання

Виконання індивідуальних завдань навчальною програмою не передбачено

Перелік теоретичних питань для підготовки студентів до підсумкового модульного контролю

1. Топографічна анатомія павутинної та м'якої оболон головного мозку. Підоболонні простори.
2. Топографічна анатомія твердої мозкової оболони, її синуси та відроги.
3. Топографічна анатомія зовнішньої основи черепа, індивідуальна мінливість за Т.В.Золотарьовою. Отвори та щілини зовнішньої основи черепа, їх вміст.
4. Топографічна анатомія передньої черепної ямки. Її вміст. Переломи передньої черепної ямки.
5. Топографічна анатомія середньої черепної ямки. Її вміст. Переломи середньої черепної ямки.
6. Топографічна анатомія задньої черепної ямки. Її вміст. Переломи задньої черепної ямки.
7. Схеми черепномозкової топографії Кренлейна-Брюсової та Єгорова. Основні борозни і звивини головного мозку. Топографічна анатомія а. meningea media.
8. Топографічна анатомія артеріального кола мозку (вілізієве коло).
9. Топографічна анатомія лобно-тім'яно-потиличної ділянки. Межі, поширення будова, клітковинні простори, кровопостачання, іннервація, лімфовідтік.
10. Топографічна анатомія скроневої ділянки. Межі, поширення будова. Клітковинні простори, їх зв'язок з клітковинними просторами суміжних ділянок. Кровопостачання, іннервація, лімфовідтік.
11. Топографічна анатомія ділянки соскоподібного відростка. Поширення будова, кровопостачання, іннервація, лімфовідтік. Трепанацийний трикутник Шипо.

12. Топографічна анатомія судин та нервів склепіння черепа. Зони їх розповсюдження.
13. Топографоанатомічне обґрунтування шляхів розповсюдження флегмон, гнійних запливів та гематом на склепінні черепа. Розрізи на склепінні черепа.
14. Первинна хірургічна обробка черепномозкових (проникних і непроникних)ран.
15. Основні методи зупинки кровотечі з судин підшкірної клітковини, кісток черепа, синусів твердої мозкової оболонки, судин мозку.
16. Кістковопластична та декомпресивна трепанація черепа.
17. Антротомія. Помилки та ускладнення.
18. Топографічна анатомія щічної ділянки. Межі, пошарова будова, кровопостачання, іннервація. Шляхи розповсюдження нагнійних процесів цієї ділянки.
19. Топографічна анатомія привушних слинних залоз та їх вивідних протоків. Топографічна анатомія трикутника Цакадзе, його клінічне значення.
20. Топографічна анатомія глибокої ділянки обличчя. Міжщелепна ділянка за Пироговим: скронево-крилоподібний і міжкрилоподібний клітковинні простори. Шляхи розповсюдження нагнійних процесів глибокої ділянки обличчя.
21. Топографічна анатомія носа. Зовнішній ніс, порожнина носа. Придаткові пазухи носа.
22. Топографічна анатомія очниці. її стінки, вміст. Шляхи розповсюдження нагнійних процесів цієї ділянки.
23. Топографічна анатомія порожнини рота. Язик (кровопостачання, іннервація, лімфовідтік).
24. Тверде та м'яке піднебіння. Кровопостачання, іннервація, лімфовідтік.
25. Топографічна анатомія дна порожнини рота. Межі. М'язи дна порожнини рота. Клітковинні простори ділянки. Розрізи при флегмонах дна порожнини рота.
26. Топографічна анатомія зубів на верхній та нижній щелепах. Джерела кровопостачання та іннервації зубів верхньої та нижньої щелеп.
27. Навкологлотковий та заглотковий простори. Топографічна анатомія розташованих у них анатомічних утворень. Шляхи розповсюдження нагнійних процесів.
28. Топографічна анатомія трійчастого нерва, його практичне значення.
29. Топографічна анатомія лицевого нерва та його гілок.
30. Первинна хірургічна обробка щелепно-лицевих ран. Класифікація переломів верхньої щелепи.

31. Первинна хірургічна обробка щелепно-лицевих ран. Принципи накладення та види косметичних швів.
32. Принципи центральної анестезії біля овального отвору (внутрішньоротовий та позаротовий шляхи).
33. Принципи центральної анестезії біля круглого отвору (туберальний, підвилицеподібний, орбітальний, палатинальний, скроневий шляхи).
34. Принципи периферійної анестезії для зубів верхньої щелепи.
35. Техніка виконання туберальної анестезії, можливі ускладнення.
36. Техніка виконання різцевої анестезії, можливі ускладнення.
37. Техніка виконання інфраорбітальної анестезії внутрішньо- та позаротовим способом. Можливі ускладнення.
38. Принципи периферійної анестезії зубів нижньої щелепи.
39. Техніка виконання мандибулярної анестезії внутрішньо- та позаротовим способами. Можливі ускладнення.
40. Техніка виконання торусальної анестезії. Можливі ускладнення.
41. Техніка виконання підборідної анестезії внутрішньо- та позаротовим способами. Можливі ускладнення.
42. Техніка виконання піднебінної анестезії. Можливі ускладнення.
43. Флегмони обличчя, шляхи їх розповсюдження. Розтини при гнійних процесах на обличчі.
44. Розтин гайморової пазухи. Можливі ускладнення при гайморитомії.
45. Розтин лобної пазухи. Можливі ускладнення при фронтотомії.
46. Принципи резекції верхньої та нижньої щелепи.
47. Ураностафілопластика. Техніка операції.
48. Техніка операції при вродженому незрощенні верхньої губи (хейлопластика).
49. Шкірна пластика, види і техніка операцій. Застосування її в стоматології.
50. Принципи пластичних операцій на лиці. Використання артеризованих трансплантатів на судинній ніжці за В.М.Соколовим. Донорські зони трансплантатів.
51. Стебловий мігруючий клапоть за В.П.Філатовим (показання, техніка операції).
52. Межі, зовнішні орієнтири шиї. Поділ на ділянки та трикутники. Фасції шиї за В.М.Шевкуненком.
53. Міжфасційні клітковинні простори шиї, їх зв'язок з клітковинними просторами суміжних ділянок (голови, грудей і верхньої кінцівки).
54. Топографічна анатомія клітковинних просторів шиї. Шляхи розповсюдження гнійних процесів на суміжні ділянки.
55. Топографічна анатомія надпід'язикової ділянки.
56. Топографічна анатомія піднижньощелепного трикутника шиї. Судинно- нервові утворення і лімфатичні вузли. Трикутник Пирогова, його практичне значення.

57. Топографічна анатомія піднижньощелепної слинної залози, її вивідна протока.
58. Топографічна анатомія підпідборідного трикутника шиї. Практичне значення його.
59. Топографічна анатомія підпід'язикової ділянки. Межі, пошарова будова. Кровообіг, іннервація ділянки. Лімфатичні вузли під'язикової ділянки.
60. Топографічна анатомія медіального трикутника шиї. Його межі, поділ на трикутники. Фасції та клітковинні простори медіального трикутника шиї.
61. Топографічна анатомія сонного трикутника шиї. Пошарова будова. Основний судинно-нервовий пучок шиї, його топографічна анатомія.
62. Топографічна анатомія загальної, зовнішньої та внутрішньої сонних артерій. Проекція розрізів при доступах до зовнішньої та загальної сонних артерій.
63. Топографічна анатомія лопатково-ключичного та лопатково-трапецієподібного трикутників шиї. Практичне їх значення.
64. Латеральний трикутник шиї. Його межі, розподіл на трикутники. Фасції та клітковинні простори латерального трикутника шиї. Передсходовий, міжсходовий та сходово-хребтовий клітковинні простори шиї, їх вміст.
65. Топографічна анатомія груднино-ключично-соскоподібної ділянки.
66. Топографічна анатомія щитоподібної і прищитоподібних залоз.
67. Топографічна анатомія гортані, трахеї, глотки і стравоходу. Лімфодне кільце Гірогова-Вальдейєра.
68. Вагосимпатична блокада за О.В. Вишневецьким.
69. Вагосимпатична блокада за М.Н. Бурденком.
70. Оголення і перев'язка загальної та зовнішньої сонних артерій у сонному трикутнику. Розвиток колатерального кровообігу. Можливі ускладнення.
71. Перев'язка язикової артерії в сонному трикутнику та трикутнику Гірогова.
72. Хірургічний доступ до стравоходу на шиї. Принципи операцій на шийному відділі стравоходу.
73. Зовнішній розтин стравоходу. Показання, техніка виконання.
74. Трахеостомія. Основні види трахеостомії. Верхня трахеостомія. Показання, ускладнення. Конікотомія.
75. Нижня трахеостомія. Показання, техніка виконання.
76. Трахеостомія за способом Б'єрка. Показання, техніка виконання.
77. Субтотальна, субфасціальна стромектомія за О.В. Ніколаєвим. Показання, техніка виконання операції.
78. Венепункція та венесекція. Показання, техніка виконання.

Перелік практичних навичок до підсумкового модульного контролю

1. Техніка виконання провідникової анестезії біля круглого отвору (підвилично-крилопіднебінний шлях).
2. Техніка виконання провідникової анестезії біля круглого отвору (туберальний шлях).

3. Техніка виконання провідникової анестезії біля круглого отвору (палатинальний шлях).
4. Техніка виконання провідникової анестезії біля круглого отвору (орбітальний шлях).
5. Техніка виконання провідникової анестезії біля овального отвору (підвиличний шлях).
6. Техніка виконання провідникової анестезії біля овального отвору (нижньощелепний шлях).
7. Техніка виконання периферичної провідникової анестезії верхньої щелепи. Туберальна анестезія.
8. Техніка виконання периферичної провідникової анестезії верхньої щелепи. Інфраорбітальна анестезія (позаротовий метод).
9. Техніка виконання периферичної провідникової анестезії верхньої щелепи. Інфраорбітальна анестезія (внутрішньоротовий метод).
10. Техніка виконання периферичної провідникової анестезії нижньої щелепи. Мандибулярна анестезія (позаротовий метод).
11. Техніка виконання периферичної провідникової анестезії нижньої щелепи. Мандибулярна анестезія (внутрішньоротові методи — дактильний, аподактильний).
12. Техніка виконання піднебінної анестезії.
13. Техніка виконання торусальної анестезії.
14. Техніка виконання підборідної анестезії.
15. Техніка виконання анестезії за Берше-Дубовим.
16. Техніка виконання перев'язки язичної артерії.
17. Техніка виконання перев'язки лицевої артерії.
18. Техніка виконання розтину гайморової пазухи.
19. Техніка виконання розтину лобної пазухи.
20. Розрізи при флегмонах лиця.
21. Розрізи при флегмонах шиї.
22. Доступи та оголення стравоходу.
23. Техніка виконання первинної хірургічної обробки ран лиця.
24. Техніка виконання первинної хірургічної обробки ран шиї.
25. Техніка виконання венепункції.
26. Техніка виконання венесекції.
27. Техніка виконання верхньої трахеостомії.
28. Техніка виконання нижньої трахеостомії.
29. Техніка виконання перев'язки загальної сонної артерії
30. Техніка виконання вагосимпатичної блокади за Вишневським.

Методи навчання

- вербальні (лекція, лекція із запланованими помилками, лекція «прес-конференція», проблемна лекція, пояснення, розповідь, бесіда, інструктаж);
- наочні (лекція-візуалізація, спостереження, ілюстрація, демонстрація);
- практичні (різні види вправлення, практика);

- репродуктивні (виконання різного роду завдань за зразком, виконання хірургічних маніпуляцій та проведення навчальних операцій на біотренажерах);
- методи застосування знань та набуття і закріплення умінь і навичок (рольові та ділові ігри, метод проектів, метод моделювання професійних ситуацій, проведення «круглих столів», метод кейсів).

Форми і методи оцінювання

Вхідний, поточний та підсумковий контроль:

- усне та письмове опитування;
- перевірка самостійної роботи;
- тестування;
- практичний контроль;
- самоконтроль;
- підсумковий модульний контроль.

Форма підсумкового контролю успішності навчання – Підсумковий модульний контроль (ПМК).

Система поточного та підсумкового контролю

Поточний контроль здійснюється під час проведення кожного практичного заняття і має на меті перевірку рівня підготовленості студента до виконання конкретної роботи.

Проведення поточного контролю під час навчальних занять передбачає такі засоби: комп'ютерні тести, розв'язування ситуаційних задач, контроль практичних навичок із оперативної хірургічної техніки та знання топографоанатомічних препаратів, з наступним аналізом і оцінюванням статевих, вікових, індивідуальних особливостей будови органів людини; аналіз топографоанатомічних взаємовідношень органів і систем людини; варіантів мінливості органів, вад розвитку.

На кожному практичному занятті студент відповідає на тести за темою практичного заняття, на стандартизовані питання за матеріалом поточної теми і попередніх тем, знання яких необхідно для розуміння поточної теми. Відповідає на питання лекційного курсу і питання з самостійної роботи, які стосуються матеріалу поточного заняття. Демонструє рівень оволодіння практичними навичками відповідно до теми практичного заняття.

Викладач на практичному занятті оцінює знання кожного студента за чотирибальною системою відповідно до таблиці 1:

Таблиця 1

Стандартизовані узагальнені критерії оцінювання знань здобувачів вищої освіти в ПДМУ

За 4-бальною шкалою	Оцінка в ЕКТС	Критерії оцінювання
5 (відмінно)	A	Здобувач освіти виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно здобувати знання, без допомоги

		викладача знаходить та опрацьовує необхідну інформацію, вміє використовувати набуті знання і вміння для прийняття рішень у нестандартних ситуаціях, переконливо аргументує відповіді, самостійно розкриває власні обдарування і нахили, володіє не менш ніж 90% знань з теми як під час опитування, та усіх видів контролю.
4 (добре)	B	Здобувач освіти вільно володіє вивченим обсягом матеріалу, застосовує його на практиці, вільно розв'язує вправи і задачі у стандартизованих ситуаціях, самостійно виправляє помилки, кількість яких незначна, володіє не менш ніж 85% знань з теми як під час опитування, та усіх видів контролю.
	C	Здобувач освіти вміє зіставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом науково-педагогічного працівника, в цілому самостійно застосовувати її на практиці, контролювати власну діяльність; виправляти помилки, серед яких є суттєві, добирати аргументи для підтвердження думок, володіє не менш ніж 75% знань з теми як під час опитування, та усіх видів контролю.
3 (задовільно)	D	Здобувач освіти відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень з допомогою науково-педагогічного працівника може аналізувати навчальний матеріал, виправляти помилки, серед яких є значна кількість суттєвих, володіє не менш ніж 65% знань з теми як під час опитування, та усіх видів контролю.
	E	Здобувач освіти володіє навчальним матеріалом на рівні вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні. володіє не менш ніж 60% знань з теми як під час опитування, та усіх видів контролю
2 (незадовільно)	FX	Здобувач освіти володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину матеріалу, володіє менш ніж 60% знань з теми як під час опитування, та усіх видів контролю.
	F	Здобувач освіти володіє матеріалом на рівні елементарного розпізнання і відтворення окремих фактів, елементів, володіє менш ніж 60% знань з теми як під час опитування, та усіх видів контролю.

На останньому практичному занятті залікового модулю проводиться переведення середнього балу за поточну успішність у бали відповідно до таблиці 2:

Таблиця 2

Уніфікована таблиця відповідності балів за поточну успішність, балам за ПМК, екзамен, та традиційній чотирьохбальній оцінці

Середній бал за поточну успішність (А)	Бали за поточну успішність з модуля (А * 24)	Бали за ПМК з модуля (А*16)	Бали за модуль та/або екзамен (А*24 + А*16)	Категорія ЄКТС	За 4-бальною шкалою
2	48	32	80	F FX	2 незадовільно
2,1	50	34	84		
2,15	52	34	86		
2,2	53	35	88		
2,25	54	36	90		
2,3	55	37	92		
2,35	56	38	94		
2,4	58	38	96		
2,45	59	39	98		
2,5	60	40	100		
2,55	61	41	102		
2,6	62	42	104		
2,65	64	42	106		
2,7	65	43	108		
2,75	66	44	110		
2,8	67	45	112		
2,85	68	46	114		
2,9	70	46	116		
2,95	71	47	118		
3	72	50	122	E	3 задовільно
3,05	73	50	123		
3,1	74	50	124		
3,15	76	50	126		
3,2	77	51	128		
3,25	78	52	130		
3,3	79	53	132		
3,35	80	54	134		
3,4	82	54	136		
3,45	83	55	138		
3,5	84	56	140	C	4 добре
3,55	85	57	142		
3,6	86	58	144		

3,65	88	58	146		
3,7	89	59	148		
3,75	90	60	150		
3,8	91	61	152		
3,85	92	62	154		
3,9	94	62	156		
3,95	95	63	158		
4	96	64	160		
4,05	97	65	162	В	
4,1	98	66	164		
4,15	100	66	166		
4,2	101	67	168		
4,25	102	68	170		
4,3	103	69	172		
4,35	104	70	174		
4,4	106	70	176		
4,45	107	71	178	А	
4,5	108	72	180		
4,55	109	73	182		
4,6	110	74	184		
4,65	112	74	186		
4,7	113	75	188		
4,75	114	76	190		
4,8	115	77	192		
4,85	116	78	194		
4,9	118	78	196		
4,95	119	79	198		
5	120	80	200		

Підсумковий модульний контроль здійснюється на останньому занятті залікового модулю. До ПМК допускають здобувачів вищої освіти, які набрали необхідну мінімальну кількість балів впродовж поточного контролю (середній бал успішності 3,0 і вище), не мають невідпрацьованих пропусків лекційних та практичних занять, виконали всі вимоги з навчальної дисципліни, які передбачені робочою навчальною програмою. Результат ПМК оцінюється у балах і в традиційну 4-бальну оцінку не конвертується. Максимальна кількість балів ПМК складає 80 балів. Мінімальна кількість балів ПМК, при якій контроль вважається складеним складає 50 балів. Максимальна кількість балів за модуль складає 200 балів (з них до 120 балів за поточну успішність). Питання, які виносяться на ПМК, формулюються таким чином, щоб еталонна відповідь здобувача вищої освіти на кожне з них орієнтовно тривала до 3-5 хвилин. Питання охоплюють найбільш значущі розділи робочої навчальної програми, які в достатній мірі висвітлені в літературних джерелах, рекомендованих як основні (базові) при вивченні дисципліни. Із питань формуються екзаменаційні білети на ПМК, які затверджуються на засіданні кафедри. Кожен білет складається із трьох питань, за

правильну відповідь на кожне з яких нараховується від 0 до 27 балів. За умов порушення здобувачем вищої освіти правил академічної доброчесності (п.2.2.5. Правил внутрішнього розпорядку) під час складання ПМК студенту за відповідь виставляється оцінка «незадовільно».

Здобувачі вищої освіти які під час вивчення модуля, з якого проводиться підсумковий контроль, мали середній бал поточної успішності від 4,50 до 5,0 звільняються від складання ПМК і автоматично (за згодою) отримують підсумкову оцінку відповідно до «Уніфікованої таблиці відповідності балів за поточну успішність, балам за ПМК, екзамен, та традиційній чотирьохбальній оцінці» (таблиця 2). У разі незгоди з оцінкою, зазначена категорія здобувачів вищої освіти складає ПМК за загальними правилами.

Отримані бали за модуль науково-педагогічний працівник виставляє у «Відомість підсумкового модульного контролю» та індивідуальний навчальний план студента. Інформація про здобувачів освіти, яким не зарахований ПМК, з точним зазначенням причини не зарахування також вноситься до «Відомості підсумкового модульного контролю» та індивідуальні навчальні плани студентів.

Здобувач вищої освіти має право на складання та два перескладання ПМК. У виняткових випадках додаткове перескладання ПМК може бути проведено за персональним дозволом ректора або першого проректора з науково-педагогічної роботи.

Критерії оцінювання знань студентів на ПМК:

Максимальна кількість балів, яку можна отримати за відповідь на перше питання білету ПМК – 26, на друге та третє питання – 27:

«24-27 балів» – студент володіє не менш ніж 90% знань як під час усної відповіді, так і тестового контролю. Добре орієнтується в предметній термінології. Чітко формулює відповіді на поставлені запитання. Практична робота виконується в повному обсязі;

«20-23 балів» – студент володіє знаннями в обсязі не менш ніж 75 –89%, допускає несуттєві помилки, які виправляє, відповідаючи на запитання. Під час виконання тестових завдань відповідає на 75% питань. Практична робота виконана в повному обсязі, допускаються незначні помилки;

«17-19 балів» – студент володіє знаннями в обсязі не менше 60 –74%, під час тестування відповідає не менш ніж на 60% запитань. Відповіді недостатньо точні, навідні запитання їх не відкореговують. Не в повному обсязі виконано практичну роботу;

«0-16 балів» – студент не засвоїв необхідний мінімум знань в межах 59%. Нездатний відповідати на навідні запитання, оперує неточними формулюваннями. Завдання тестового контролю виконані менш ніж на 59%. Практичними навичками не володіє.

Оцінка з дисципліни виставляється кафедрою за традиційною (національною) 4-бальною шкалою на основі середньої кількості балів за всі модулі, що передбачені програмою дисципліни. Оцінка з дисципліни виставляється студенту лише у разі зарахування усіх модулів. Шкала переводу загальної кількості балів у традиційну оцінку за 4-бальною шкалою для всіх дисциплін та кафедр є єдиною (згідно з таблицею 2).

Методичне забезпечення

1. Робоча навчальна програма
2. Методичні розробки лекцій
3. Методичні рекомендації для викладачів
4. Методичні вказівки для самостійної роботи студентів під час підготовки до практичного заняття та на занятті
5. Список рекомендованої літератури
6. Матеріали для контролю знань, умінь і навичок студентів:
 - тести різного рівня складності
 - ситуаційні задачі
 - комп'ютерні контролюючі програми
7. Відеофільми
8. Мультимедійні презентації
9. Силабус

Рекомендована література

Основна:

1. Оперативна хірургія і топографічна анатомія голови та шиї; за ред. В.І.Півторака, О.М.Проніної. – Вінниця, 2016. – 312 с.
2. Клінічна анатомія та оперативна хірургія. Том 1; за ред. В.І.Півторака, О.Б.Кобзаря. – Вінниця: Нова книга, 2021. – 568 с.
3. Оперативна хірургія і топографічна анатомія; за ред. М.П.Ковальського. – К.: Медицина, 2010. – 504 с.

Додаткова:

1. Білаш С.М. Оперативна хірургія та топографічна анатомія ділянок і органів голови і шиї. Навчально-методичний посібник для студентів 2 курсу стоматологічного факультету / С.М.Білаш, О.М. Проніна, А.В.Пирог-Заказникова [та ін.]. – Полтава, 2016. – 199 с.
2. Міжнародна анатомічна термінологія; за ред. проф. В. Г. Черкасова. – Вінниця : Нова Книга, 2010. – 392 с.
3. Неттер Ф. Атлас анатомії людини. Авторизоване українське видання другого англійського видання / Ф.Неттер, під ред. Ю.Б Чайковського. – Львів: Наутілус, 2004. – 592 с.

Інформаційні ресурси

1. Полтавський державний медичний університет. Кафедра анатомії з клінічною анатомією та оперативною хірургією. Здобувачу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://klanatomy.pdmu.edu.ua/resources>. - Назва з екрана.
2. Booksmed [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.booksmed.com/hirurgiya/>. – Назва з екрана.
3. Google книги [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://books.google.com.ua/books/>. – Назва з екрана.
4. Kenhub [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.kenhub.com> - Назва з екрана.
5. Gavitex [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://gavitex.com/share/m6i5y8rq4>. – Назва з екрана.
8. MEDUNIVER БИБЛИОТЕКА [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://meduniver.com/Medical/Book/4.html>. – Назва з екрана.

Розробники:

доктор біологічних наук, професор Білаш С.М.,
кандидат медичних наук, доцент Коптев М.М.